СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 167. Джерзі Сіти, Н. Дж., середа, 23-го липня 1941. | No. 167. Jersey City, N. J., Wednesday, July 23, 1941 VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — 4-0807. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ ДОМАГАЄТЬСЯ ВІД КОНҐРЕСУ ЗАДЕРЖАННЯ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ І ПОКЛИКАНИХ ДО ВІЙСЬКА

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт у спеціяльному посланні до Конгресу зажадав, щоб Конгрес ухвалив відповідний закон, який уможливив би йому далі держати у війську тих, що їх покликано до війська тому рік. Він рівнож зажадав, щоб Конгрес задержав дальше надзвичайний стан у краю. Президент заявив ,що він має важні підстави на те, щоб вірити, що Америка знаходиться в далеко більшій небезпеці як вона була тому рік. Якщо Конгрес не ухвалить відповідного закону ,на основі якого президент матиме власть задержати американську армію в цілости ,то ціла Америка, говорив президент, опиниться в дуже грізному положенню. Президент сказав, що Конгрес відповідатиме перед історією за долю не тільки Злучених Держав, але цілої західньої півкулі, отже країв Полудневої Америки й Канади, якщо тепер не зуміє оборонити їх у хвилі найбільшої загрози.

ГАРЯЧА ДИСКУСІЯ В СЕНАТІ.

ВАШИНГТОН. — Спеціяльне послання президента Рузвелта до Конгресу ,в якому він домагався законодатної ухвали для задержання покликаних до війська, викликало бурхливу дискусію в сенаті. Внесені були три резолюції в цій справі. Сенатор Кендлер пропонував резолюцію, яка покривала послання президента Рузвелта, сенатор Гвілер домагався, щоб продовження військової служби було встановлене по принципі добровільного зголошення, а сенатор Тефт пропонував ограничене продовження. Дебати над посланням президента Рузвелта продовжуються далі. Воно буде приняте Конгресом цілком певно.

АМЕРИКА ПІДДЕРЖУЄ ВСЕЦІЛО БОЛІВІЮ У ВИДАЛЕННІ НІМЕЦЬКОГО ДИПЛЬОМАТА.

ВАШИНГТОН. — Підсекретар стейту Сомнер Велес заявив, що уряд Злучених Держав Америки запевнив Болівію в повній піддержці в справі видалення німецького дипльомата за здогадливу підготовку державного перевороту в Болівії. Він заявив, що вигнаний дипльомат, Ернст Вендлер, не буде впущений до Злучених Держав Америки. На думку Велеса, болівійський уряд, виганяючи підозрілого німецького представника ,керувався резолюціями, як несеними на пан-американській конференції в Гавані.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛЕҐІОН ЗА ПРОДОВЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ.

ЮДЖІН (Ореґон). — Краевий командант Американського Леґіону вислав телеграму до Сенатського Комітету Військових Справ ,в якій домагається, щоб Конгрес продовжив речинець служби покликаних до війська на так довго, як довго триватиме надзвичайний стан.

АМЕРИКАНЦІ ОРГАНІЗУЮТЬ КАМПАНІЮ „В"

НЮ ЙОРК. — Вилйем В. Рокстон, голова Британсько-Американського Амбуляційного Корпусу, заявив, що він творить цілий ряд т. зв. „В" клюбів, для ведення пропаганди в Америці в користь перемоги аліянтів. Як відомо, буква „В", що є першою буквою латинського слова „вікторія", чи англійського „вікторі", стала символом перемоги. Цю кампанію ширять англійці поміж поневоленими Німеччиною народами Европи. Буква „В" в шифрованій азбуці Морзе означає три точки й одну чертку (цебто три коротких ,одну довгу). Відома Пята Симфонія Бетовена рівнож починається трома короткими, а одним довшим тоном. Тому члени згаданих американських клюбів „В"носитимуть відповідні відзнаки-шпильки з буквою „В" і трома точками і одною черткою. Вендел Вилкі ,що виступав на про-англійському мітінгові в Ню Йорку, вписався одним з перших членів тої організації.

НІМЕЦЬКІ І ІТАЛІЙСЬКІ СЛУЖБОВЦІ ВІДПОВІДАТИМУТЬ ПЕРЕД СУДОМ.

ВАШИНГТОН. — Уряд Злучених Держав Америки приготовляє судові доходження проти 45-ох членів німецьких і італійських консулярних і торговельних станиць, які не виїхали разом з іншими службовцями згаданих установ на американському кораблі „Вест Пойнт" до Европи. ФБІ і департамент справедливости ведуть слідство .Можна здогадуватися, що дехто з оставших службовців остав в Америці законно, маючи подвійну державну приналежність, або американське громадянство, й як такі працювали в згаданих консулятах. Поміж іншими причинами, що змусили їх остати тут, може бути ще й це, що вони давно виїхали зо своїх країв, призвичаїлися до Америки і не хочуть вертати під диктатуру.

СОМНЕР ВЕЛЕС КАЖЕ, ЩО НІМЦІ ПРИГОТОВЛЯЮТЬ НОВІ ІНВАЗІЇ

Підсекретар стейту Сомнер Велес заявив, що уряд Злучених Держав Америки має інформації, що Німеччина по скінченні кампанії в Советському Союзі, буде доконувати нових агресій. Хоч він не сказав, де саме німці, після відомостей уряду, нападуть, проте журналісти догадуються, що буде це наїзд на іберійський півостров (Еспанію й Портуґалію), на Північну або Західню Африку, або на Близький Схід.

Найправдоподібніщим видається напад на Близький Схід, бо німці здобувши Советський Союз, зможуть напасти на Іран і Ірак через Кавказ. У Вашингтоні кружляють поголоски, що віце-премієр уряду у Віші, адмірал Дарлян, потаємно дав згоду Гітлерови на вживання північно-африканської французької воєнної пристані Бізерти.

ХОЧУТЬ ПОГОДИТИ РОЗСВАРЕНІ ПАРТІЇ В КИТАЮ

Американські урядові чинники роблять зусилля, щоб допровадити до згоди між генералом Ченг Кай-шеком та китайськими комуністами, що як відомо, від давна ворогують між собою і тим розпорошують сили Китаю, що є у війні з Японією. Американці не хочуть, щоб поміч, висилана з Америки, йшла на домашні китайські міжусобиці. Ось тому уряд Злучених Держав Америки приписує велике значіння до виїзду Овена Латімора до Китаю.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ВИСИЛАЮТЬ ПРЕДСТАВНИКА ДО ІНДІЇ

Президент Рузвелт назначив Томаса М. Вилсона, теперішнього американського генерального консуля в Калькуті комісіонером Злучених Держав до Індії з рангою міністра. Т. М. Вилсон це бувший вояк, який має рівнож довгі літа служби в американській дипльоматичній службі.

Британський уряд назначив Ґірю Шенкар-Бейпей подібним представником у Вашингтоні, тому акція американського уряду стоїть у тісному звязку з тим назначенням. Нові дипльоматичні назначення наступили правдоподібно на домагання Великої Британії, яка хоче у цей воєнний стан вдоволити членів імперії, в даному випадку Індію, певними дипльоматичними концесіями.

НІМЦІ БОМБАРДУВАЛИ МОСКВУ

Німецькі літаки, в числі 200, як подають московські звідомлення, пустились в напрямку Москви, щоб її бомбардувати. Але їм на зустріч вилетіли советські літаки і більшість німецьких літаків мусіла завертати. Проте частина дісталась до Москви і скинула там свої бомбові ладунки, вбиваючи декого і зчиняючи підпали.

Водночас советські звідомлення кажуть, що їх війська далі мужно видержують напір німців. Тільки на південнім відтінку троха відступають, але цей відступ такий малий, що не слід його брати під більшу увагу. Позатим советські війська знаменито відбивають німців і часто виконують протинаступи. Завзяті бої ведуться далі в околицях Смоленська, який, як кажуть советські звідомлення, далі знаходиться в советських руках. Совети також кажуть, що на задах німецької армії далі ділають чисельні советські відділи і завдають німецькій армії великі втрати.

НІМЦІ КАЖУТЬ, ЩО ОКРУЖИЛИ СОВЄТСЬКУ АРМІЮ

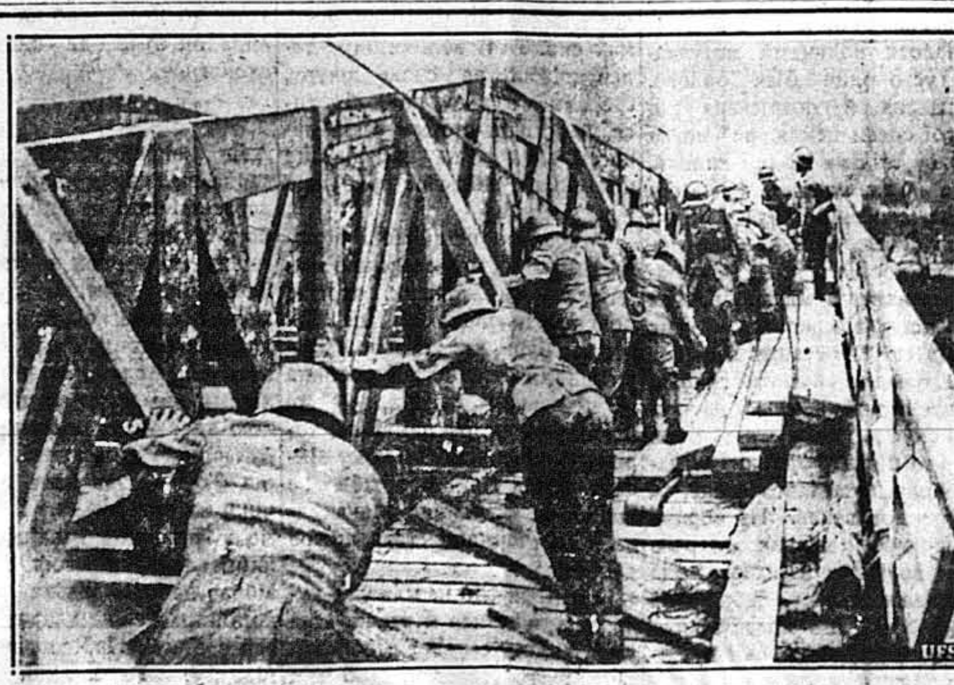
Німецькі звідомлення далі подають дуже радісні з їхнього боку новини з фронту та кажуть, що битва розвивається точно після пляну і що советські війська всюди відступають. Німці далі кажуть, що в околиці Смоленська їм вдалось окружити величезну советську армію. Та армія знаходиться в розпучливому положенні і майже неможливо, щоб вона вирвалась з німецьких обіймів. Вони далі кажуть, що в подібний спосіб вони знищили дві советські армії в околицях між Бялистоком і Минськом. Згадуючи про успіхи своєї армії німці далі заховують мовчанку що до назвищ здобутих місцевостей, а подають лиш все загальниково.

ТЯЖКІ НАЛЕТИ АНГЛІЙСЬКОЇ ПОВІТРЯНОЇ СИЛИ

Англійська повітряна сила далі робить тяжкі налети на територію самої Німеччини, або на окуповані краї німцями. Вони в великім числі бомбардували французькі порти на Атлянтійським побережжі, а також бомбардували промислові центри самої Німеччини. Ці англійські налети тепер відбуваються не лиш в ночи, але і в день.

НАЛЕТ НА НЕАПОЛЬ

Італійське звідомлення говорить, що англійські літаки в більшім числі наїхали на місто Неаполь і скинули там свої бомби. При тім вони повалили кілька будинків і вбили 16 осіб, а кільканадцять ранили. Серед вбитих є пятьох членів італійської міліції, що обслуговує протилетунську оборону.

ТЯЖКА КАМПАНІЯ. — Німецькі вояки направляють міст, знищений советськими військами. По наказу Сталіна советські війська нищать за собою всі комунікаційні засоби, а також всі харчеві склади, щоб у той спосіб утруднити німцям наступ.

КАМПАНІЯ ЗА МИР З БОКУ ДЕРЖАВ „ОСІ" ВЖЕ РОЗПОЧАЛАСЬ

АНКАРА. — В міжнародних дипльоматичних колах говорять, що Німеччина зачне свою мирову „офензиву" вже тепер, а не щойно тоді, як підібє Совети. Фактично вона вже ту мирову офензиву зачала. Німецькі представники за границею починають говорити, покищо державним мужам невтральних країв, що Велика Британія ,а з нею Америка, піддержуючи Совети, піддержують тим по цілім світі комунізм. Внаслідок цеї підмоги, кажуть німці, важко є для німецької армії скоро і ґрунтовно роздавити джерело всесвітнього комунізму, це є Совети. Після тих „неофіціяльних" балачок, як заповідають знавці міжнародньої політики, німці виступлять отверто з мировими пропозиціями на адресу англо-саксонського табору.

ХВАЛЯТЬ СТАЛІНА, ЯК „ЗНАМЕНИТОГО СТРАТЕГА".

МОСКВА. — Представник советського уряду, Лозовський ,заявив ,що тепер советські громадяни спокійні за оборону краю ,бо Сталін перенняв головне командування збройними силами Советів. А Сталін ,говорив Лозовський, є знаменитим стратегом і ще за минулої війни, підчас революції, визначився як добрий військовий командант і організатор армії.

У звязку з перебранням з боку Сталіна головної команди, пороблено знов деякі зміни в командніи складі. Сталін підібрав для себе нових чотирьох заступників комісара народньої оборони ,серед яких знов попало двох з українськими назвищами — генерал Щаденко, якому здається припала задача наглядати над військовими політичними комісарами, а другий — генерал Федоренко ,що є експертом війни повзами. Два інші мають московські назвища — ген. Хрулев і генерал від авіяції, Жиґарев.

ЯПОНЦІ ПІДДЕРЖУЮТЬ ВСІ СВОЇ МИРОВІ ПАКТИ.

ТОКІО. — Новий японський міністер заграничних справ, Тойодо, заявив представникам Німеччини й Італії, що нова апонська політика буде незмінна і Японія далі буде всеціло придержуватись своїх заграничних пактів, зокрема союзного пакту з Німеччиною і Італією. А ті пакти, далі пояснював Тойодо, мають за завдання удержання миру. Тойодо заявив, що війна між Советами і Німеччиною була цілковитою несподіванкою для Японії. Японія ,заявив він, думає задержати мир і в нові війни не вступати.

НАПРУЖЕННЯ В ІНДО-КИТАЮ?

ТОКІО. — В японських політичних колах і в пресі замітні вістки, начебто французька влада в Індо-Китаю мала перейти в руки вільно-французів, командованих генералом де Голем, що бється далі по британській боці. Японці говорять ,що в тій цілі йдуть підготовки з боку китайців і британців, щоб вразі спротиву з боку французької влади Індо-Китаю, напасти на той край й силою його забрати. Китайський маршал Кай Шек вже в тій цілі збирає в сусідстві Індо-Китаю своі сили. Чи ці вістки призначені лише для пропаганди і для викликання відповідних настроїв в Японії, чи вони дійсно правдиві, покищо напевно не знати.

АМЕРИКАНЦІ „ЗАХОПИЛИ" БРИТІЙСЬКИЙ ЛЕТУНСЬКИЙ МАЙДАН.

ЛОНДОН. — Недалеко Лондону сталась така маленька подія, яка досить зажурила англійців. Гурт американських купців, під проводом бувшого американського ґенерала Гейса, що теж займається вже від довших літ торговлею ,за тихим порозумінням військового англійського штабу почав підготовку, щоб „захопити" один летунський англійський майдан. Американці почали ґрунтовно підготовлятись, почали насилати туди шпигунів, ріжних членів „пятої колюмни" і вкінці ,як лиш прийшов речинець нападу ,вони відразу напали на цей летунський майдан і його захопили. Команда майдану оборонялася тим, що той напад був зроблений занадто нагло. Та на це мериканці, а з ними велика частина англійської суспільности, відповіли, що німці також будуть виконувати подібні напади нагло і несподівано. Замітне те, що той летунський майдан знав про можливість такого нападу і добре проти цього озброївся.

ВЗЯЛИ СТАЛІНОВОГО СИНА В ПОЛОН.

БЕРЛІН. — Німецькі власти говорять, що минулої середи вони взяли в полон сина Сталіна від його першої жінки, Якова. Він мав рангу четаря. Його взято в полон коло Льосна, разом з іншими советськими вояками ,що служили в панцерових відділах.

ФРАНЦУЗИ ВІДНОВЛЯЮТЬ ПЕРЕГОВОРИ З НІМЦЯМИ.

ВІШІ. — До Парижа виїхав міністер Піше, щоб там розглянутись в ситуації і евентуально в імені французького уряду в Віші розпочати наново переговори з німцями, щоб довести до сталого миру.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить псилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

"WE ARE ALL AMERICANS"

Ось такий є наголовок першої передової статті чи не найбільшого американського часопису „Ди Ню Йорк Таймс" (з дня 19. липня).

Коли аж такий впливовий часопис мусить нагадувати американським громадянам, що треба памятати, що „ми всі — американці", то видно, що зайшля для цього якась дуже важна причина. І вона дійсно є.

Іде про те що теж і Америка готова скоро опинитись в такому положенню, що й перед американцями стануть „чорні дні", себто ті невигоди, недостачі й посвяти, які є звязані з війною. А та війна вже так якби була — перед нами.

У такому положенню залежить дуже багато від того, чи є внутрі держави консолідація, довіря до проводу, а між громадянами, чи є довіря одних до одних. У нашому випадку іде про те останнє. Іде про те, що розяріння, яке заіснувалоб між самими громадянами, цілком певно відбилосяб дуже некорисно на зусиллях держави обєднати і визискати усі сили для спільної найголовнішої цілі: оборони краю. Саме це й заставило „Ню Йорк Таймс" звернути увагу на те, щоб не допускати до цього, щоби публично, в пресі чи в промовах, накидуватись на певні особи чи організації й легкодушно закидувати їм брак патріотизму, льояльности до Америки і т. п. Бо ось такі речі, пише часопис, якщо ще виходять з поважніших джерел, стають „національною загрозою". Вони поділять громадянство, себто спричинять те, до чого змагають вороги Америки.

Ось таке становище, загально беручи, мусить повитати кожна людина, що їй добро цього краю дійсно лежить на серці. Вагу такої перестороги розуміють і відчувають дуже добре теж й американці з українського роду. Бо й їм доводиться багато терпіти від калюмніяторів, що то виступають під іменем „оборонців Америки", а є на ділі державними шкідниками, бо не знати для яких цілей розпускають такі ріжні брехні про американсько-українські організації й поодиноких американсько-українських людей в Америці, якими ставлять у сумнів льояльність тих організацій і осіб супроти Америки. Очевидно, що коли іде про таку провокаторську шмату як „Ди Авр", то урядові кола чейже можуть легко провірити поширювані нею брехні. Але це не спиняє цього, що жертвою такої провокації падають деякі провінціональні американські ґазети і передають далі ось такі провокації. Ці провокації визискують у пресі симпатики комунізму. Тому зарадити — ми не є всилі. Тут мусять взяти цю справу у свої руки урядові чинники і розглянути, хто стоїть за такими провокаторами, що розбивають американське громадянство, що вишукують ворогів держави там, де їх певно нема. На нашу думку вороги держави є саме в тих колах, що ведуть таку провокаторську акцію. А тому, що голос часопису „Ню Йорк Таймс" до таких провокаторів як з „Ди Авр" не проговорить, то тут мусить заговорити хтось інший і сказати: Докажи правду, або понеси кару за провокаційну роботу.

МЕТАМОРФОЗИ АМЕРИКАНСЬКИХ КОМУНІСТІВ

Нема, здається, іншої другої групи, чи партії, щоб в такому короткому часі стільки разів змінювала свої погляди як група американських комуністів. Зміна їх орієнтацій вказує не тільки на карколомні психічні скоки, так питомі тепер усім комуністам світа, але також на те, що політика американських комуністів устійнювалася завжди виключно політикою Москви. Як грала червона Москва, так танцювали американські комуністи.

Отже так є, що як тільки Гітлер пішов війною на СССР, европейська війна в опінії американських комуністів відразу перестала бути „імперіялістичною війною", а стала боротьбою на життя й смерть між фашизмом і демократією. Ось тому комуністи та їх явні й скриті прихильники уживають тепер тих самих фраз, що й ті, що є проти комуністів, а за справжню демократію. Большевики намагаються тепер виявляти, що вони дорожать демократичною традицією та тими принципами, що ввійшли в основу Злучених Держав. Одначе, здається, не буде багато таких наівних американців, щоб так скоро повірили тим комуністичним Лисам-Микитам.

Щоб усвідомити собі як слід большевицькі політичні ходи, пригадаймо ті часи, коли большевицька Москва пробувала розбивати демократії т. зв. „народними фронтами". Американські комуністи без вагання приняли цю сталінську лінію, яка одначе мала на меті не інтереси американського робітництва, а виключно політичні цілі Москви. Бо „народний фронт" мав на цілі обєднати всі ліві угрупування по цілому світі для споводної боротьби з фашизмом. В заграничній політиці „народній фронт" обороняв совєтську політику, що була зясована в т. зв. „колективній безпеці", яку то лінію форсував всіми силами тодішний комісар заграничних справ Літвінов. На цей період припадають також відомі кріваві „чистки" Сталіном комуністичної партії, червоної армії та цілого совєтського адміністраційного апарату. Американські комуністи наслїпо ішли за Сталіном і обвинувачували Тугачевського, Рикова, Бухаріна, Раковського, Пятакова й інших большевицьких лідерів якщо не в отвертій зраді „соціялістичної вітчини", то у фашизмі. Всякі умірковані голоси критики кваліфіковано як „троцькістські" й фашистівські.

Прийшла т. зв. мінхенська доба европейської політики, коли то з Европи майже вцілости усунено совєтські впливи. Американські „пролетарі" не переставали атакувати „мінхенських угодовців" як Чеймберлина та Даляде.

Та впав як грім з ясного неба пакт Гітлера за Сталіном. Американські комуністи й тут ні на крок не відступили від політики Москви. Вправді „Дейлі Воркер" (теж і „УЩВісти") далі називав Гітлера ворогом працюючого народу (чого одначе не робили московські „Правда" та „Ізвєстія"), то в загальному вони приняли офіційну інтерпретацію англійсько-німецької війни з Москви. Ця війна стала отже війною „імперіялістичною". Ці, що були проти Гітлера, були „розсівачами війни". Вістря комуністичної ненависти були звернені не проти Гітлера, але проти Англії та Америки. Так було й цього ніхто не може заперечити.

А чи в часі московського нападу на Фінляндію становище американських комуністів не було крайньо смішним і гідним погорди? Та большевики навіть не червоніли, коли свідомо повторяли московську офіційну брехню про те, як то „білоґвардійська Фінляндія напала на миролюбну країну Сталіна". Коли Сталін все більш і більш уступав Гітлерови, американські комуністи всебічно виправдували цю лінію. Не минуло навіть ще три місяці, як „Правда", офіціяльний орган комуністичної партії в СССР, а за нею її сателіти в Америці, гостро критикували Америку й Англію. Мовляв, пакт СССР з Японією помішав пляни „лондонських і вашингтонських політиків", які, як твердила „Правда", конечно хотіли вмішати СССР у війну з Німеччиною, з якою Сталін живе в якнайкращих відносинах. В слід за тим по американських фабриках почали вибухати масові страйки, в яких, як показалось, першу ролю грали комуністи. Знову комітет Даєса та ФБІ ствердили, що страйками в Америці кермує московська рука. Були навіть такі голоси, які припускали, що Сталін обіцяв Гітлерови спаралїжувати американську поміч Англії масовими страйками в американській военній промисловости.

Ось так воно йшло. Та напад Гітлера на Совєтський Союз спричинив зараз новий великий скок американських комуністів. Очевидно — в противний бік, згідно з інтересами Москви, а не якими іншими. Москва тут заважила, а не Америка чи Англія, коли американські комуністи є знову за „обєднаним народним фронтом" проти „фашизму Гітлера".

Американські комуністи підняли тепер вереск, що европейська війна, це війна демократії проти фашизму. Вони накликають до єдности американського народу проти фашизму. Президент Рузвелт, якого „Дейлі Воркер" інакше не називав як „ФДР", зробився нагло „Пан Президент", а Чорчіл „оборонець західньої цивілізації", хоч ще першого травня на параді в Ню Йорку комуністи несли транспаренти з образливими написами на того самого „оборонця західньої цивілізації"...

Цей останній зворот політики американських комуністів є далекий від того, щоб привернув комуністам довіря серед американського народу. Що цей зворот прийшов в дні німецького наїзду на СССР, вказує, що та їх політична зміна не є диктована в першу чергу інтересами Америки, але інтересами комуністичної Росії. Колиб було зайшло наприклад, таке, що Америка булаб пішла перша до війни проти Німеччини, а СССР був дальше „невтральним", американські комуністи, по приказу з Москви, булиб певно далі називали теж і таку війну „імперіялістичною", а Рузвелта „диктатором", таким як Гітлер чи Мусоліні, поки Москва не булаб наказала інакше поступати.

Що більше, колиб Сталін завтра заключив мир з Гітлером і виступив проти Англії, американські комуністи зробилиб черговий скок, стаючи за ним, щоб достосувати себе до нової „лінії". Очевидно, якби так наказала Москва.

Ось така є політика комуністів не лишень в Америці, але по всіх інших краях. Всюди вони ведуть розкладову роботу, яка ведеться по приказу та на користь Москви, а не в інтересі цеї держави, в якій вони живуть.

З КАНАДИ

Три українці шкільними інспекторами в Алберті

Досі були в Алберті два шкільні інспектори українці, а то пп. Гр. Косташ (скорочене Костащук) і Ганночко. На днях іменував департамент освіти третього українця, а то п. Сидора Горецького, вчителя середньої школи в Едмонтоні, суперінтендентом шкільної дивізії Лемонт.

Шкільний суперіндентент є те саме, що шкільний інспектор і під деякими оглядами має ще більші права як інспектор, бо є головою дивізійної шкільної ради, яка в Алберті обсаджує тепер сільські школи вчителями, що давніше було привілеєм місцевої шкільної ради (зложеної з 3 тростісів).

Пан Ґорецький має університетський титул М.А. (штук, зглядно фільософії) і був від 1930. до 1935. р. послом до албертійської леґіслятури. Є він спеціялістом від історії.

Крім Алберти мають канадійські українці також двох шкільних інспекторів в Саскачевані, а то пп. Гавриляка та Воробця. Лиш в одній провінції Манітобі, де число українців є таке саме, а шкіл з українськими школярами є найбільше, нема досі ані одного шкільного інспектора українця. Мабуть аж тепер, коли є аж шістьох українських послів у манітобській леґіслятурі вдасться їм вистаратись від уряду теж і там іменування українця шкільним іспектором.

Булит про Гітлера і Сталіна.

У Монтреалі промавляв по французьки в понеділок, 14. липня, Вилйем Булит, перший амбасадор Злучених Держав до Совєтської Росії. Перед самим вибухом теперішньої війни був Булит американським амбасадором в Парижі.

Свою промову виголосив Булит знагоди надання йому почесного титулу доктора прав монтреальським університетом МекҐил.

Промова Булита тим важна, що він, не так як інші анґльосаксонці й американці, ставить Гітлера і Сталіна, нарівні. Сталіна пізнав він добре, бо був кілька літ американським амбасадором в Москві.

Промовляючи в Монтреалі, Булит заявив, що населення Злучених Держав вибрало свій курс поступування в справі війни „добровільно" і „готове є наразитись на всі наслідки", які це за собою потягне.

Ми рішились, говорив Булит, іти обібраною дорогою без огляду на те, що станеться, бо знаємо, що перший раз в історії людства сталося, що середники для панування над цілою земною кулею сконцентровано в руках одної людини.

Гітлер доказав, говорив Булит, що він наміряє установити націвське панування над цілою земною кулею. Він не задержиться. Тільки можна його задержати. Або він переможе нас, або ми його переможемо.

Я знаю, казав Булит, що днесь у Свято Бастилії, 90 відсотків французів молиться до Бога за перемогу Великої Британії й звільнення Франції. У цій хвилині Німеччина й Росія боряться зо собою. Сталін не відмовлявся помагати Гітлерови, одначе Гітлер, знаючи, що Сталін є безчесною людиною, такою самою як він сам, був тої гадки, що він не може мати більше довіря в обітниці Сталіна, як Сталін не міг би вірити в його обіцянки, і рішив сам стати бандитським начальником европейської держави і знищити Сталіна, як Ал Капон старався знищити всіх суперників- ґенґстерів в Шікаґо.

Ось тому ми повинні тішитись, казав Булит при кінці промови, що Сатана і Люципер поборюють один одного. Одначе ми не повинні бути так сантиментально засліплені, щоб вірити, що Сатана поможе колись завести „мир християнської свободи".

Ті останні слова Булита повинні собі добре запамятати й всі анґльо-саксонці та не захоплюватись тепер Сталіном, як не захоплюються Гітлером. Бо Сталін таксамо змагає до панування над світом, як він бажав собі панування над Совєтською Росією. Тому він повимордовував найліпших і може найідейніших большевиків, навіть таких як Бухарин, бо вони стояли йому на перешкоді до повного запанування над Совєтським Союзом, як Ал Капонови стояли на перешкоді інші шікаґовські ґенґстери. Колиб Сталін переміг Гітлера, тоді візьметься він до тих, що йому помогли знищити Гітлера і при помочі всесвітньої револю́ції поусуває їх всіх з лиця землі. Під покришкою боротьби з націзмом і фашизмом, виключаючи боротьбу з комунізмом, аґенти Сталіна будуть старатися поширити комунізм, користаючи з прихильности, яку будуть тепер мати серед західних демократій. Ось тому західні демократії мусять добре вважати, з ким мають до діла, щоб Сталін не зробив з ними того, що Гітлер намагається зробити зо Сталіном.

В СЕНАТІ УХВАЛЕНО РЕКВІЗИЦІЙНИЙ ЗАКОН

ВАШИНҐТОН. — Сенат ухвалив майже без опозиції й в скорому часі реквізиційний закон, на основі якого президент має право реквірувати приватні фабрики, машини, інструменти, і ін., які він уважатиме конечними для розбудови та скріплення оборони краю.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ПЕРЕД ЗРИВОМ

Історична повість.

(9)

Польське військо підійшло пд Цецору й тут заняло колишні окопи Яна Замойського. Окопи треба було прочистити й понаправляти. Та польська шляхта не радо брала в руки заступи, й ремствувала на гетьмана, що заставив їх до такої роботи, доброї хіба тільки для хлопів. Кожний вислав за себе тільки челядника. Та й челяді не хотілося важко працювати, замісць лежати в холодку.

Була прегарна літня днина. Ні одної хмаринки на небі, усюди залягла мертва тиша, навіть птиця замовкла. Навіть бреніння комашні не було чути, начеб уся природа попала від спеко́ти в дрімоту. Повітря було важке. Здавалося, начеб хтось поналивав людям і коням оливи в бючки.

Нараз усе змінилося. Годі було навіть зміркувати, з котрої сторони насунули густі чорні хмари. Вони стали клубитися над Цецорою, начеб тут обрали собі збірне місце. Сонце вкрилося відразу непроглядною пітьмою, блискавиці зашнирали по небі, мов огнені гадюки, у хмарах почувся страшний грюкіт, рясні громи стали бити довкруги. Перший грім вдарив у бунчук, що стояв біля намету гетьмана, як символ його влади та розбив його на тріски. Цей перший грім був наче закликом до цього страхітливого бою, що його почала тепер могутня стихія з слабосилим паном землі, якому здавалося, начеб уже природу покорив. Громи били без устанку, розбивали таборові вози, вбивали людей і коней. Настав страшний день, що його й найстарші люди не памятали. Навіть у найбільш відважних, що не вірили в ніякі забобони, завмірало серце. Враз почалася злива. Мабуть і перед потопом світа, що його заповів Господь через свого вибранця праотця Ноя, більшої не було. Здавалося, що небо з землею звязалося водяними мотузками, густо один біля одного. Розпалена й потріскана від довгої спеки земля, не могла відразу стільки води випити. Вода закаламутилась і розсерджена, запінена плила у нижчі місця. Люди, коні та воли стояли по коліна в воді, не сміючи рушитися з місця. Людям здавалося, що прийшов уже кінець світа, остання година... Коні дрижали звісивши голови. На щастя тільки, це все не тривало довго. Повіяв від моря вітер та пігнав чорні хмари далі. Знову показалося сонце, та пекуче мов грань. На чорних відлітаючих хмарах заграла всіми кольорами веселка. Вода відпливала кудись, забираючи з собою все, що могла зі собою забрати. Увесь світ віддихнув чистим, громами відсвіженим повітрям.

Та що тільки одна буря перейшла, стала наступати друга. Вислані стежі вертали з недобрими вістями. До Цецори зближався Скіндер-паша Беґлербеґ Босни з великим військом турецьким, а Девлей Ґірей і солтан Ґалґа з татарами. Йшов теж сам Кантимір, головний отаман усіх ординських сил. Та й волохи, що тепер дрижали за свою шкуру, старалися туркам придобритися, й робили стежам всякі пакости. До того не забули ще польським військам грабунків і реквізицій.

Тимчасово гетьманові вороги, що він їх мав особливо між ротмістрами ріжних частин, пояснюють військові, що ця велика буря, що недавно стільки шкоди наробила, і розбила гетьманський бунчук, — це поганий знак для цеї війни, ворожить кінець польському війську. А від тієї ворожби не тільки на звичайних вояках, але й на старшині стала шкура дрижати.

І Ґраціяні, що не мав уже куди висмикнутися й втечи, став усею силою своєї вимовности підмавляти старшин, щоб чим скорше вдарили на ворога, бо він тепер знеможений довгими походами й спекою, не матиме часу відпочити й набрати сили. Й знову депутації до гетьмана з жаданням, щоб зараз виводив військо в поле до відкритого бою. Гетьман мусів і на те згодитися, тільки жадав, щоб вперід привели окопи до ладу, щоб на всякий випадок було де після бою сховатися.

VI.

Як звичайно бій почався герцями. Гаряча молодь не видержала, щоб не виїхати з обозу та не визвати ворога на герць. На герцях з татарами їм щастило. Татари не видержали й стали відступати. За добровольцями стали виступати цілі полки. Татари обїхали великим колом і цілою силою вдарили на лісовчиків під булавою Роговського. Татарів була велика сила й лісовчики не видержали. І був би може прийшов їм кінець, колиб молодий Денгоф не був зібрав наборзі кілька частин копійників та не вдарив на татар з боку. Побачивши таку підмогу, Роговський зібрав своїх „затраценьців" і вдарив на татар з такою силою, що вони стали відступати. Діісталось їм тоді! Не щадили нікого. Мов косарі траву, клали татар покосами, кого й тільки шаблею чи списом могли засягнути.

Різня покінчилася щойно ввечері, коли з окопів почулася сурма, що взивала вертатись до обозу. Переможці вертались невдоволені, що ніч перешкодила їм покінчити з ворогом.

Ця перемога підбадьорила всіх. Побачили, що не такий то ворог, щоб його хоробре лицарство не могло поконати. Вояки переходили біля старшинських наметів і говорили:

— Не держіть нас панове в окопах мов чурів. Ми прийшли сюди битися, а не придивлятися, як ворог із нас глумиться... Або розпустіть нас домів, коли війна вам уже навкучилася.

Гетьман здержувався з рішаючим кроком, поки не прослідить сил ворога. Запевненням Ґраціяні він уже давно не вірив. А від цього, яка є сила в ворога залежало, чи вести зачіпну чи оборонну боротьбу й відпорною рукою завертати до Дністра, та дати спокій війні з нерівними силами. Та тепер, серед такого настрою війська, треба було негайно рішатися. Гетьман бачив теж, що незабаром не стане ні харчів, ні паші...

Гетьман видав боевий розпорядок:

— З окопів вийдуть дві лави таборових возів. Вози будуть обставлені зпереду й по боках гарматою та важкими рушницями. Між возами й гарматою остане вільне місце для піхотинців, що на команду виступлять, а в потребі за вози скриються. Обі лави возів мають йти в такій віддалі так довго, доки все військо з табору не вийде.

(Дальше буде).

35 відсотків світової продукції сталі, випродуковано в 1939 р. в Злучених Державах.

УРАЛ — ОСТАННЯ ПРОМИСЛОВА ТВЕРДИНЯ СОВЄТІВ

Багато річей, що діялись цілими роками в Совєтському Союзі набирають свого значіння щойно тепер, коли шаліє німецько-большевицька війна. До них треба зачислити плянове розміщення тяжкої промисловости в запіллі СССР.

Заява совєтського амбасадора в Лондоні, Івана Майського, що Совєти мають великі воєнні фабрики на Уралі, є не тільки пропагандною сензацією, але рівнож кидає світло на події, що мали місце на Україні в рр. 1926 і 1933.

Як відомо, перший т. зв. „націоналістичний ухил" серед провідних членів КПбУ, а саме Шумського, Волубуєва та Хвильового мав не тільки політично-культурні причини, але передовсім економічні. Шумський та Волубуєв протестували проти центрального московського уряду проти того, що всесоюзний буджет мав якнайменші цифри на розбудову промислу в Україні. Бо всі всесоюзні видатки йшли на розбудову совєтської тяжкої промисловости на Уралі, в Свердловську, Магнітогорську, й прочих центрах. Очевидно, совєти вже тоді числилися з можливою війною на західньому фронті та евентуальною втратою України. Тому не хотіли розбудовувати фабрики тяжкої промисловости на Україні, а воліли мати їх в глибині своєї власної території. Українські комуністи, які мали на думці вперше чергу добро України та українського народу, уважали, що це не „пролетарська політика" обдирати Україну з податків, а за це не вкладати нічого в її промислову розбудову.

Шумського Волубоєва та Хвильового „зліквідували" цебто, обвинувачували їх в націоналізмі та зраді „совєтської батьківщини". Хвильовий і Волобуїв визнали свої „помилки", а Шумського заслали десь в Сибір за „ухил". По ньому і Волубоєву пропав слід. Були неперевірені слухи, що підчас масової чистки в 1934. р. на Україні (коли розстріляно синів Антона Крушельницького, Івана й Тараса, як рівнож ген. Юрка Коцюбинського, сина відомого письменника) обоїх їх розстріляно. Хвильовий знову був підняв голову проти московського большевицького централізму в культурі, та в 1933 р. кинувши клич, щоб українська культура звернулася лицем до заходу, скінчив самогубством.

В 1933 р. проти того централізму Москви виступив комісар народньої освіти УССР Микола Скрипник. Він був співтворцем першої конституції СССР та близьким співробітником Леніна, опирався на „конституційних правах" України. Отже, він, подібно як перша трійка „ухилістів" в 1926 р., протестував проти централізації совєтської тяжкої промисловости на Уралі. Він твердив, що розбудова промислу на Україні повинна бути пропорційно розложена до тягару податків, якими обтяжено УССР. Це саме було й з цукровою промисловістю. Очевидно, совєтський уряд все носився з думкою, що й під тим зглядом треба Москві унезалежнитися від України, щоб на випадок її відірвання мати свою власну виробу цукру.

Скрипника осуджено як „сепаратиста" й „ухиліста"; подібно як Хвильовий, він кінчить самогубством.

Мабуть за той час, совєтський уряд справді зумів розбудувати широко тяжку промисловість на Уралі, й це тому з такою певністю твердить Майський, що здобуття німцями України, ленінградського й московського промислових оселень, не позбавить червону армію воєнного постачання.

Та щойно дальший розвиток подій покаже, чи справді Урал зо своєю промисловістю зуміє доставити Совєтам потрібної амуніції, літаків і танків.

Поклонники Совєтів Висувають Голови

На вічу в „Мейпл Ліф Ґарденс" певне число людей, що називають себе канадійцями, ухвалили постанову з заявою „найглибшого подиву для геройського опору Червоної Армії нацистичному нападові". Постанову цю переслано каблем до Москви. На цім самім вічу зібрано $2,330 на совєтську пропаганду в Канаді.

Люди ці, так скорі до висловлювання подиву для Червоної Армії, ніколи не сходились, щоб висловити подив для геройського опору під час довгого періоду, коли червоні були союзниками нацистів. На жодним із своїх віч не переводили вони збірки для британських жертв нацистичної брутальности ні не виголошували промов для піддержки канадійської воєнної позички. Вони зацікавлені не Британією й не Канадою, а Росією.

Голова віча, А. А. МекЛіод, був перед війною головою Ліґи Мира й Демократії, ліґи, що вже сама її назва була брехнею. Бо була це ліґа для війни й комунізму, фінансована, як це доказав розшук комісії Дайса, Совєтами. Цілими роками намагалася вона викликати війну, ніби проти націзму, але, коли виявилось, що війна запризнила большевиків з націстами, Ліґа замаскувалась; п. МекЛіод комуністом себе не називає, але його часопис заборонив недавно канадійський уряд за те, як сказав Дост. Пієр Касгрен, що робив комуністичну роботу. Було це вчасі, коли комуністи були відомі вороги Канади й робили все, що могли, щоб спутати її воєнні зусилля.

Коли націсти вдарили на Росію й втягнули большевиків в війну, ми остерігали наших читачів, що будуть нові спроби вибілити комуністів в Канаді й Москві й що нема такої безличности, від якої вони чи їхні поклонники відмовились. Отже спроба така вже зачалась, а тому, що певні канадійці, редактори й інші, виявлють нахил знову дати з себе зробити дураків, ми пригадуємо нашим читачам, що комуністи в Канаді вірність свою винні Совєтам; що між їхніми провідниками є платні зрадники й доказані брехуни; що вони намагались, через кладення колод на шлях канадійського воєнного зусилля, спричинити поразку Британії, і що, коли Гітлєр не вдарив був на їх пана, вони те саме робилиб і сьогодні. Існує певний норвег, що став притчою ганьби й якого прізвище, Квіслінґ, смердить у ніздрях чесної людини. Канадійські слуги Совєтів, чи вони називають себе комуністами чи ні, належать до того самого типу й того самого смороду.

Цікаве є те, що між промовцями на згаданім вічу був Джан Керрі, монтреальський адвокат, б. голова Канадійської Ліґи Цивільних Вольностей, організації, що, як вдавалося, мала дещо того самого паху, що й небіжка Ліґа Мира й Демократії. Цікаво також є знайти в постанові затвердження п. Керрієм і його приятелями, характеристичні приклади комуністичних способів фальшування й ошукування. Постанова ця називає Росію „найновішим союзником Британії проти Гітлєра", хоч Британія з Совєтами союзу не заключила. Вона вимагає звільнення придержаних протифашистів, при чім треба розуміти комуністів. Штучки ці є на те, щоб затуманювати чесних канадійців, завдяки чому й зібрано тих $2,330. — (Подав „Укр. Робітник" за часописом „Торонто Телеграм").

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

У вчорашній „Свободі" має звучати підпис під статтею „За ким підуть канадійські українці" ось так: О. Івах, Винніпеґ Канада.

РУЇНИ ЛУЦЬКА.—Ця знимка представляє руїни міста Луцька, на Волині, після того, як по нім перекотилась німецька й совєтська воєнна машина.

ЯК І КОЛИ НАРОДИ НАВЧИЛИСЬ РОЗМОВЛЯТИ КОЖНИЙ СВОЄЮ МОВОЮ?

(6)

Народи, що розмовляють тільки коренями.

Але є на світі дикуни, що розмовляють тільки самими коренями. Себто в їхніх мовах нема ані додатків, ані наростків спочатку та з кінця слів, а самі тільки корені. От вони й ставлять корінь попри корінь, без жадних перероблень та додаткових кінців. А так розмовляють не тільки дикі народи, але й освічені, приміром, китайці. Ціла китайська мова зложена з самих коренів, і ті корені ніколи не відмінюються. Китайська мова дуже дивна. Там кожне слово то окремий корінь ніколи непідлягаючий відміні. Приміром „фю" з китайська буде батько, „мю" — мати. „Батько", „батькові", „батьком", батьківський" усе буде „фю". „Мати", „матері", „материн" — усе „мю". „Фю" та „мю" це корені, і вони ніколи не відмінюються. Батьки з китайська буде „фюмю". Тaтів та мамин — „фюмю". Або ось китайське слово „та". Це слово має багато значінь. З китайська „славетний" буде „та" „велич" теж „та", „велика кількість" — теж „та", „зібільшувати" — також „та". Є такі китайські слова, що вміщають в собі тузин ріжнородних прикмет, які счаста одна на одну цілковито неподібні.

Як же в такім випадку годен китаєць розуміти китайця, коли про ріжні слова згук один, а зміст відмінний? Китайці справляються ось як: вони кожне таке слово розуміють інакше, після того, на котрім місці воно поставлене в розмові, — тут залежить від того, перед котрим словом воно стоїть, і які слова його попереджають.

Подібно цьому розмовляють і сіямці та аннамці, і інші племена подібні до китайців, що жють в Індо-Китаю.

Приміром в аннамців є слово „ба". Один подорожний розповідає, що один аннамець вимовив те слово заразом аж 4 рази, тільки неоднаковими наголосами, відмінним голосом та всіляким ростяганням. „Ба-ба-ба-ба", а власне „Ба-а-бба-ббаа-бааааа". А це буде ось що: „Жінка надавала поличників трьом цісарським улюбленникам".

Також і в сіямців слово „ґа" має чотири змісти. Часом воно буде „мукати", часом „чума", а часом „пять". Це залежить від того, як воно вимовлене та де поставлене. Також і китайці вміють вимовляти одно слово всіляко, як і сіямці, навіть в десятках напрямках. Зміст слова відміняється після того, яким тоном вимовлено те слово.

Або ось, наприклад, маленька розмова двох сіямців. Один питає другого:

— Хай хай кай хай на хай?

Це з сіямська буде: „Хіба ніхто не продає в місті яєць?"

На це другий сіямець відповідає:

— Ха най хай фа-хай хай!

По нашому це ось що: „Чому ні, але крамар нині хорий".

В українській мові тут усе інакше, а в сіямців тільки шість неоднакових слів — „хай", „кай", „на", „най", „ха", „фа". Але ці слова так розставлені, що після змісту мають кожне окреме значіння тай вимовляються вони кожне інакше. І через те зявляється ріжниця щодо змісту.

Отже, завдяки розставленню їх китайці та сіямці можуть висловити своєю мовою, що забажають, хоч і розмовляють самими коренями.

Такі мови посідають тепер більше як пятьсот міліонів людей.

Народи, котрі в своїх мовах додають до коренів наростки, але ніколи не відмінюють коренів.

Але є народи, що не розмовляють самими коренями. Вони роблять це так: корені собі корені, — вони завжди позістаються невідмінні, як і в китайській мові, але до них усе приставляють якінебудь наростки, через що слова цілковито відмінюють свій зміст. Таку, наприклад, мову мають турки. З турецька линва буде „аркан", а линви — арканляр", на линві — буде „арканда"; присилити на линву — „арканла; краща линва „арканлик". Отже, приставляючи до слова „аркан", себто до кореня, всілякі частки („ляр", „лик", „ла", „ли"), турчин може висловити, що йому треба. В такій мові, як турецька, головна вага в тих частках, котрі приставляються до кореня.

Або ось ще приклад. З турецька „зошит" буде „тефтер"; мій зошит — „тефтерім"; мої зошити — „тефтерлерім"; в моїм зошиті — „тефтерімде". Отже і тут уся вага в наростках. Таких наростків є сила і кожний перероблює зміст слова у власнім напрямку. А слова завжди щільно зливаються з тими наростками. В розмові турчин насамперед звертає увагу на слово, на корінь, а потім уже на наростки: ті наростки служуть наче якимись тлумачами тих слів, до котрих їх пристановлено.

Щож таке ті наростки? Колись і вони були окремими словами, — у кожного наростку був і є свій власний корінь. Але зчасом люди забули, що ті наростки теж слова, тай почали вважати їх звичайними кінцями слів, наче підпомагачами до кращого витлумачення других слів.

Багато людських мов після своєї будови подібні до турецької мови. Такими мовами розмовляють багато народів, приміром: турки, угорці, якути, киргізи, фини, тощо.

Народи, котрі зливають до купи кілька слів у одно.

Але в декотрих народів буває інакше. Вони розмовляючи, зливають по кілька слів у одно, і зливають так щільно, що їх тяжко доглянути по тім сполученню. Приміром, індіянка; пленена делаверів звуть срібло „білий камінь". По їхньому білий буде „опік", а камінь — „ассуун"; отже срібло по делаварському буде „опоссуун"; (а не „опік-ассуун"). Тут з двох слів стало одно, тільки купецьке; індіянин від слова „опік" відкинув цілий склад — „ік".

Або ось в Північній Америці живе племя алгонквинів. По їхньому „подай мені човен" буде „надхолін". Ми висловлюємо цю думку трома словами, а алгонквини — одним. Здається, що в них це наче одно слово. Але вдійсности тут теж три слова, тільки посплітані поміж собою: перше слово „натен" — дай, друге „амохоль" — човен, третє — „нін" — нам. Усі вони цілковито окремішні слова; отже відразу годі навіть пізнати, що „надхолін" склалось з тих трьох слів, (натен, амохоль, нін). З цих трьох слів дещо викинуте.

Часом індіяни сполучують силу слів у одно слово. Приміром індіянин з племени ірокойсів каже одним словом:

„Вінітавтігегіналіскавлунгтанавнелетісесті".

В одним слові сорок і одна буква!

Зміст цього слова ось який: „Вони прийдуть до цього часу до кінця зі своїм виразом прихильности відносно тебе й мене".

В українській мові цю думку мусимо висловити аж пятнадцятьма словами, а індіяни ірокойси мають про це тільки одно, довге слово злучене з багатьох слів, що щільно собі позливані до купи. Як взяти з нього кожне слово по одинці, так те слово вимовляється не так, коли зіллється з другим.

Ми, українці, навіть неґодні зрозуміти, як можна розмовляти, зливаючи таким робом слова. А індіяни неґодні зрозуміти, як можна розмовляти цілковито не зливаючи до купи слів. Після їхньої думки, коли не зливати слів, так розмова буде дуже довга і треба буде більше працювати язиком, ніж того треба.

Подібно до індіянської мови мають мову і дикі ґрінляндці. Приміром ґрінляндець хоче сказати: „Візьми люльку, напхай тютюну і дай мені". З ґрінляндська це буде так: „аґлекіґуарторазуарінарпок". Це довге слово теж уложене з багатьох окремих слів, і усі ті слова теж позливані до купи після ґрінляндської звички.

(Дальше буде).

ПАПА РИМСЬКИЙ, як подали недавно вістки з Риму, знаходиться в небезпечнім „нервовім вичерпанні", внаслідок тих страхіть, що їх розпутала війна.

ДВА МІЛІОНИ НА ПРОПАҐАНДУ

Домініяльний Відділ Національної Воєнної Обслуги в Оттаві розглядає плян, що вимагає призначення 2-х міліонів долярів на розголос у ЗДПА воєнних зусиль Канади. Герберт Леш, диктатор урядового Бюра Публичної Інформації передав в цій справі міністрові Торсонові обширне меморандум.

Згідно з переданим пляном, у кожнім стейті ЗДПА малиб бути засновані відноги Бюра Публичної Інформації. Головна їх канцелярія булаб у Вашинґтоні, яка знову співпрацювалаб з осередньою в Оттаві, дбаючи про те, щоб так радіо, як і преса були засомтрювані інформаціями про Канаду. Канцелярії ці малиб бути обсаджені американцями, що мають або можуть навязати широкі звязки в журналістичнім світі. Будуть запрошені до співпраці також і канадійські журналісти. Переведення такого пляну в життя малоб коштувати Канаду два до півтретя міліона долярів.

НЕ БУДУТЬ КАРАТИ ВІЙСЬКОВИХ ЗА ТЕЛЕҐРАМУ ДО ҐВІЛЕРА

ФОРТ МІД (Мд). — Військова команда випустила на волю понад двадцять військових, арештованих за це, що вислали телеграму до сенатора Ґвілера, в якій домагалися, щоб він боровся в Конґресі проти продовження військової служби. Слідство виявило, що згадані вояки не знали, що військові приписи забороняють політичну акцію в армії.

СУДЯТЬ ДУХОБОРІВ

Суд у Принс Алберт, у Саскачевані, засудив сімох духоборських юнаків на гривну по $100 кожного й по два місяці вязниці з тяжкою працею за те, що не зголосились до праці, що її мали відробити взамін за військовий вишкіл. Колиб не хотіли платити гривни, то будуть сидіти по два місяці додатково.

За таке саме засуджено на гривну по $150 і по два місяці арешту сімох духоборів з округи Ленґем, що напівніч від Саскатуну, а в Йорктоні відбувся суд за таке саме над 38 духоборами.

16 ГОДИН НА МОРІ.—Ця 19-літня дівчина, Елінор Балдонадо, перебула 16 годин на розбурханім морі в малім гумовім човні. Її відбили хвилі з осади в Сідар Біч, Н. Дж., на широке море. По 16 годинах великого страху її знайшли рибалки і врятували.

ЗАПОРОЖЖА

Написав **А. Чайковський.**

(7)

Тоді вибраний кошовий кланявся товариству на всі сторони, дякував за вибір і відтепер був найвищим урядником запорожської республики. Але на тому ще не було кінця церемонії. Слідувало ще помазання. Кошовий виступав наперед, а який старий січовий дід мазав йому голову грязюкою промовляючи:

— Не величайся тою честю і памятай, що завтра можуть тебе скинути і знову станеш простим козаком товаришем.

Мимоволі насувається тут на думку одне порівнання. Коли царів та королів, як вступали на престіл, помазували пахучими елеями, бо тож були „помазанники з божої ласки", то на Запорожжу помазували свого найбільшого достойника, що мав у руках право життя і смерти; болотом. Цеж незатерта риса запорожського демократизму.

Кошовий був найвищим достойником, найвищим суддею, котрий вирішував справи в останній інстанції. Він мав право карати смертю, затверджував вибір курінної старшини, розділяв землю і риболовні плавні між курінї. Наставляв старшину по паланках, підписував усі грамоти, які виходили з січової канцелярії з додатком „з усім кошем". Кошовий був, кажучи по теперішньому, президентом запорожської республики. Був першим виконавцем рішень ради.

Його познакою влади була булава. Як виступав на раді, або при якій іншій врочистости, то над ним несли бунчук бунчучні товариші. Другою особою по кошовім був Генеральний суддя, котрого теж що року рада вибирала. Він вирішав справи в третій інстанції. На час неприявности кошового на Січи він його заступав. Відзнакою його уряду була печатка Запорожського січового низового війська.

Далі вибирано генерального писаря. Він був якби канцлером републики. Провадив січову канцелярію, відчитував грамоти, які приходили і складав усі грамоти від коша. Відзнакою його уряду був срібний каламар, який носив виступаючи в своїм урядовім характері.

Генеральний обозний був по теперішньому шефом генерального штабу. Заступав кошового на війні, вибирав і витичував місце на обоз в поході, укладав воєнні пляни і наглядав саперські роботи.

Генеральний хорунжий зберігав січову хоругов.

Генеральний пушкар мав під собою запорожську артилерію і дбав про неї, збирав артилерійські припаси.

Довбуш. Під його рукою були січові літаври, себто казанки з міди на ніжках, закриті зверху голою шкурою як на тарабанах і булавки. На тих казанах він тарабанив скликаючи запорожців на раду. До нього належала теж контроля на паланках, збирав з паланок хліб для січового товариства, і підводи для війська. Він теж наглядав над виконанням присудів на засуджених.

Кантарлей. Був у ранзі полковника, був комісарем базарним на Січи, наглядав вагу і міру, відбирав мито від перевозів і десятину від крамарів на січовому базарі — торгове.

Товмач. Його вживали до перекладів з людьми, які приходили на Січ і не знали української мови. Він мусів знати українську, московську, грецьку, волоську, турецьку і татарську мови.

Шафар був генеральним скарбником, по нашому сказати би міністром фінансів.

Тих старшин вибирала велика рада. На тій раді вибирали також полковників. Одні з них не мали постійного призначення, інші були командантами полків у поході. Курінї не були боєвою, лише адміністраційною одиницею. Боєвими одиницями були полки, котрі називалися або від своїх полковників, або від городів України.

Велика рада, або велике коло було найвищою законодатною установою. Воно вирішало не лиш про вибір генеральної старшини, воно мало право скинути вибраних з їхніх урядів, потягти їх за пороблені промахи до відповідальности і покарати смертю. Велика рада могла збиратися крім звичайно що року і кожного часу на надзвичайні збори. Рада вирішала про війну і мир і вирішала справи біжучі, які їй старшина до вирішення предложила. Їй відчитував генералвний писар наспівші до канцелярії грамоти, і при кожній справі ставляв кошовий питання:

— А що з тим будемо, панове товариство, робити?

Надзвичайний збір ради відбувався, коли того заходила така потреба, що не можна було її відкладати до звичайних загальних зборів. На таких принагідних зборах могли скинути старшину. Мало це місце звичайно по якімсь невдалім поході, коли більшість домагалася скликання ради. Нераз грозьбою силували довбуша, щоб виніс літаври. Тоді кричали до кошового:

Складай булаву, собачий сину, не варта ти її носити.

Як за тим була більшість, чи що до самого кошового, чи й до інших генеральних старшин, тоді мусіли зложити свій уряд. Звичайно приступали до нових виборів, а уступившу старшину таки зараз судили і засуд виконували.

Подібно, як збори великої ради, відбувалися збори курінів. На тих зборах вибирали курінну старшину: отамана, суддю, писаря і кухаря. Вибір мусів бути затверджений кошовим отаманом.

VII. Скарб Запорозької Січи

Запорозька Січ мусіла мати свій скарб, своє господарство, доходи, з котрих треба було оплатити адміністрацію і військо з усім тим, чого війську було потреба, отож зброю, стрільна, одежу для війська, фльоту, провіянти.

На ці доходи складалися: 1. воєнна добича, 2. добича рибна і звіринна, 3. десятина від хуторів в натурі, 4. оплата за перевози через річку і мита, 5. податок від млинів і від продажі муки на Січи, 6. податок від семейних козаків на паланках, 7. підмога, давніше від польського, а відтак від московського уряду в хлібі, грошах і воєнному приладдю за службу козацьку, 8. торгове від базарних купців на Січи.

Податок від хуторів, млинів і жонатих збирали по паланках окремі до того встановлені отамани. Комори цлові і перевозові стояли на річках в Переволочи, Кодаку, Каменці, Микитинові над Дніпром, в Гарді на р. Бузі, Самарі і полевих річках. Тут поробили також і мито від тих товарів, що їх перевозили через запорозькі землі купці з посторонних країн.

Московський уряд виплачував що року підмогу запорозькому війську, відколи Москва стала вислугуватися запорозьким військом у своїх походах на здобуття чорноморського берегу. Короткозорість Запорожців не давала Запорожцям передбачити, що коли Москва запанує над берегами Чорного моря, то мусить і запорозькі землі під себе забрати. Тою воєнною підмогою Запорожці самі собі засилювали петлю на шию і чим більше тих підмог брали, а старалися взяти як найбільше, тим сильніше ту петлю на своїй шиї зашморгували. А брали від Москви таке, що могли самі у себе добути. З Москви привозили на Запорожжа жито, яке можна було на Україні сіяти, а якого не сіяли, горілку і т. ін., коли пізніше Україна стала житницею для Московщини, то в давнину було навідворот.

Доходи Запорожців з риболовлі були великі. Риби було у річках, ставках і озірцях доволі. Рибу або консервували, вялили, сушили, або солили, або таки продавали постороннім покупцям свіжу. Рибою живилося по найбільшій части січове товариство і поселенці на паланках. Так само було багато ріжного звіра на Україні. Диких коней, кіз, буйволів, оленів, ведмедів було подостатком. Їх ловили Запорожці для шкури. В українських річках були тоді ще й боброві гнізда. Цю шкуру продавали Запорожці для посторонніх країв, а самі вдоволялися овечим смушком. Для того, що не всі рибні та звірячі місця були однаково видатні, то кошовий розділяв поміж курінї що року ті території чергово. Не однакові були ті райони і для того, що деякі були більше небезпечні від татарських набігів. Полковники прогноївської паланки мали обовязок охороняти рибалок від татарської напасти і з того здавати кошовому звіти. Кожна паланка була обовязана платити до січового скарбу десятину з своїх доходів з господарства. З того йшла частина на вдержання паланчиної адміністрації, а решта йшла на Січ. Збірку десятини провірював кантарлей. Ця десятина належалася січовому товариству за надання землі поселенцям, на що кіш виставляв грамоту з січової канцелярії. В такій грамоті був теж дозвіл на будову хуторів, зимівників, на закладання пасік, будови млинів і на уживання байраків, де заводили садовину шляхотної деревини. Байраками звалися невеличкі парцелі лісові, в яких садовина дуже гарно вдавалася.

Із тих усіх заходів Запорожжа найбільша частина йшла на військо, котрого треба було дуже багато. І не диво, бо цеж була воєнна республика, котрої завданням і ціллю було воювати з ворогами хреста. Із тих доходів треба було удержувати адмiнiстрацію, школу і церкву. Багато видатків йшло на кошти депутацій до столиці Московщини. Туди їздили що року великі валки і то не з порожними руками. Треба було завозити подарунки, хабарі і хабарчики між московських ненаситних достойників і оплачуватися на кожному кроці.

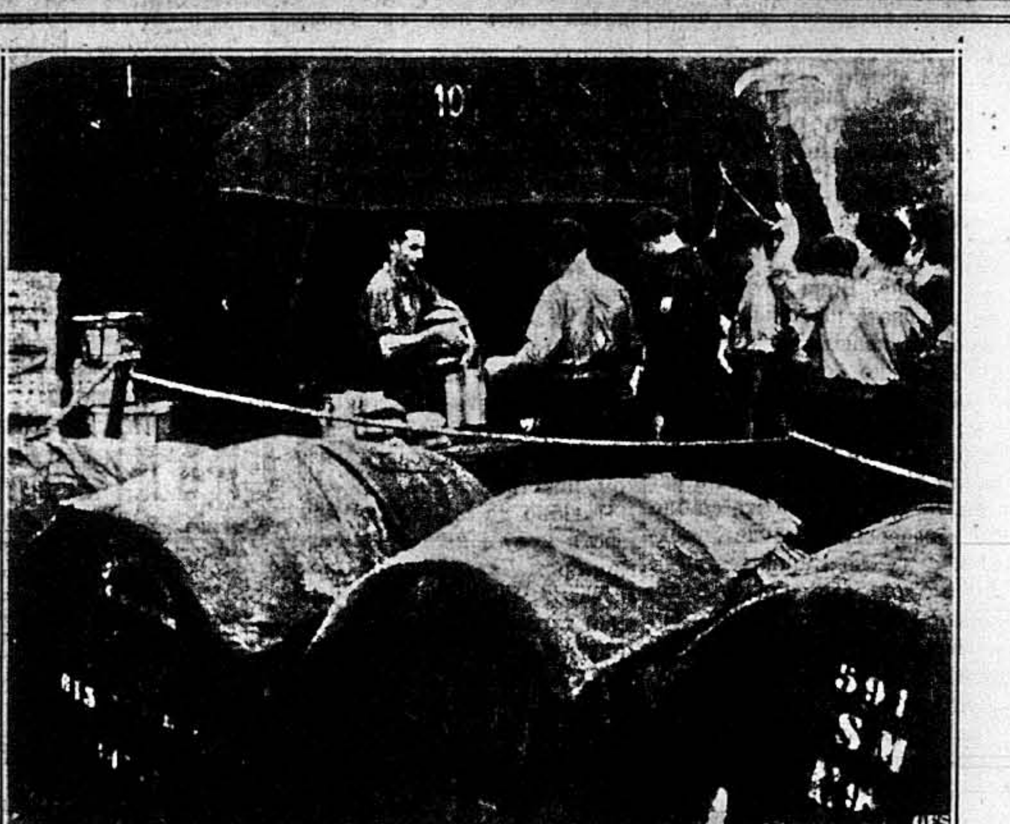
(Дальше буде).

ДЖЕКІ СОКС—Джекелін Кокрен, Перша американська летунка, яка в вільних хвилях грає ґольф, а поза тим перевозить з Америки до Англії готові бомбовики.

СОНЯ ГЕНІ, відома лижвістка і фільмова зірка, старається здобути повне американське громадянство. Вона має свою резиденцію в стейті Масачусетс. Але тому, що постійно перебуває в Галівуд, Кал., мусітиме правдоподібно податись про громадянство в стейті Каліфорнія.

ВИНО ДЛЯ МОЛОДІ. Французькі молоді робітники з робітничих відділів дістають свою пайку вина. Тепер у Франції нема стільки вина, що колись.

ТАРЗАН, ч. 362. Початок гніву.

Сидячи на верху клітки Тарзеля не могла довший час нехтувати погроз дикунів, що внизу вимахували ножами.

Проте вона далі настоювала, щоб Тарзан обіцяв їй те, що вона його просила, це є, помогти знайти їй Тома.

Тарзан тепер бачив, що коли вона захоче йому помогти визволитись з неволі, сама знайдеться в руках дикунів.

Щоб занобігти цьому, Тарзан з удаваним великим гнівом відповів: „Тарзан не потребує від тебе помочи".

